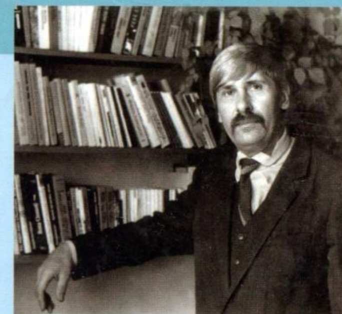
Кастусь Жук

Бегемот без ботаў

Кастусь Жук нарадзіўся ў 1954 годзе ў вёсцы Затур'я Нясвіжскага раёна. Служыў у Савецкай Арміі. Скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Працаваў на Мінскім трактарным заводзе, у рэдакцыі газеты «На стройках Минска», на Беларускім тэлебачанні, у выдавецтве «Мастацкая літаратура». У друку выступае з 1968 года. Аўтар многіх кніг паэзіі для дарослых, а таксама зборніка вершаў для дзяцей «Шпак купіў магнітафон». Лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі.

ISBN 985-02-0690-X
9 789850 206909

Кастусь Жук

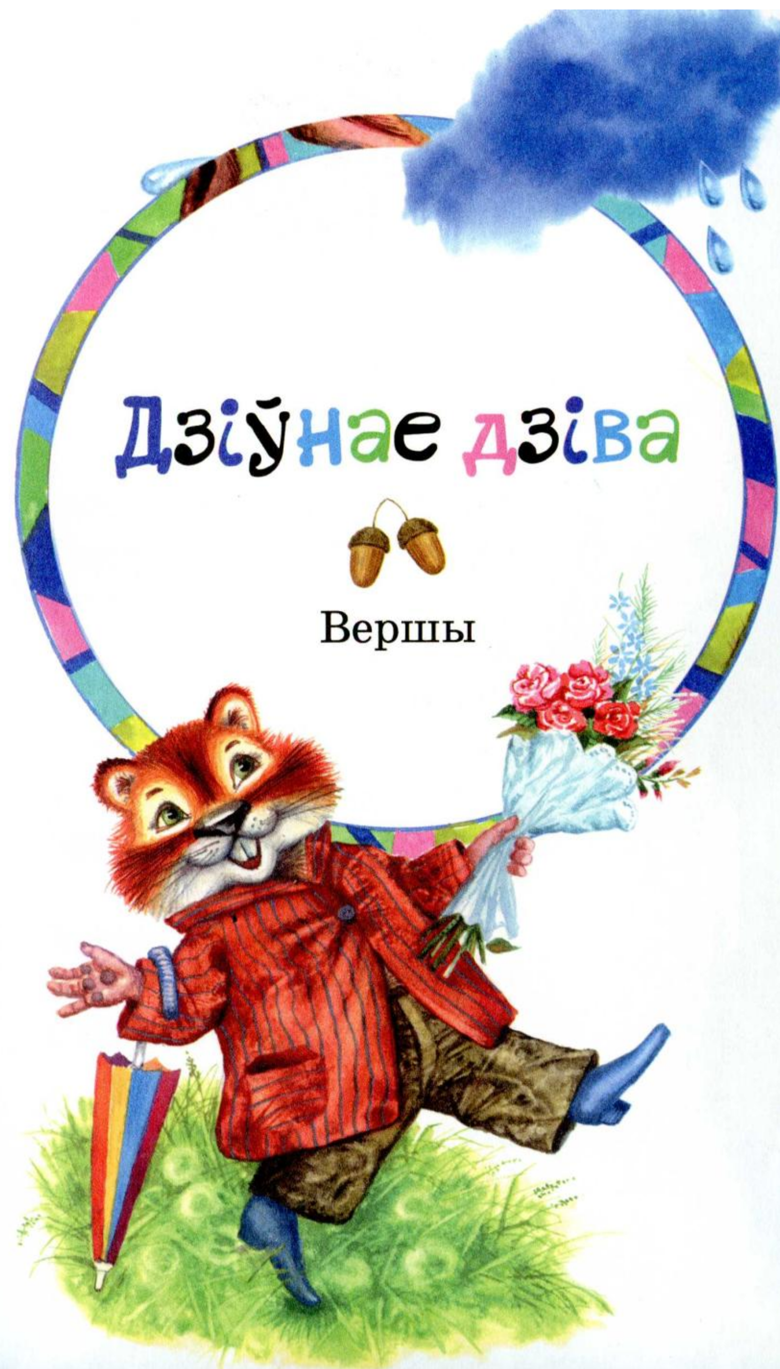
Мінск • «Мастацкая літаратура» • 2004

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Беи)-5
Ж 85

Мастак **Віталь Дударэнка**

Для дашкольнага ўзросту

ISBN 985-02-0690-X

Дзіўнае дзіва

Вершы

Навіна

І з якой
Такой нагоды
Шмат сабралася народу?

А народ то ўсё
Лясны:
Тыгры,
лані,
лось мажны,
Безліч малпаў,
папугаяў
І ваўкоў ікластых зграя.

Тут
Мядзведзі-махначы,
Совы,
сойкі
і драчы;

І хвастатыя лісіцы,
І вавёркі,
І куніцы;

Тхорыкі,
Цецерукі,
І бабры,
І барсукі;

І глушэц,
Як пень глухі,
Падміргнуў нам
З-пад страхі.

А яшчэ
У рад пасталі —
Мы такіх і знаць не зналі.

У здзіўленні
Назіраем,
Ведаць навіну жадаем.

Запыталіся
Ў звяроў,
Ды адзін з іх
Як зароў.

Голавы
Ўтуліўшы ў плечы,
Мы аж войкнулі, малечы.

Падказаў
Нарэшце шпак:
— К вам прыехаў заапарк.

Сям'я

— Кожны знае,
Што сям'я —
Гэта, перш за ўсё,
Сем Я.
А у нас —
Сям'я малая,—
Тата Зосьцы
Заўважае
І працягвае
Ціхутка: —
Хутка
Купім мы малютку.

Зоська ў шчасці:
— Будзе брацік!
— Вось і добра,—
Кажа маці.

Новы фотаапарат

Мне купіў
Старэйшы брат
Новы фотаапарат.
Падрасту —
Здымаць пачну
Лета,
Восень
і Вясну.
Зробім мы нямала
З Дзімкам
Каляровых фотаздымкаў.
І з альбома
Поры года

Будуць нас
Вітаць заўсёды.
А Зіме
Мы скажам дружна:
— Не марозь
Ты слізкіх лужын!
Перастанеш
Лютаваць —
Будзем
І цябе здымаць.

Мім

Зноў маленькі бегемоцік
Выпацкаў у гразь жывоцік.
Плача бегемоцік Мім:
— Як у школу йсці такім?
Першы клас — няхай не пяты,
Толькі брыдка быць мурзатым.

Суцяшае мама Міма:
— Не праходзь ля ночваў міма,
А бултыхайся туды —
Там паўнюсенька вады.
Толькі зазвініць званок —
Прыйдзеш чысценькім на ўрок.

Зямныя лекары

На Зямлі
Багата спраў
(Кожны ведае вучоны!)
У падлескаў і дубраў,
У бароў вечназялёных.

Лекары яны для нас,
Для зямных абшараў,
нетраў:
Ачышчаюць пра запас
Глебу,
бруднае паветра.

У лясоў такі закон:
Памагаць
людскому роду,
Каб гусцеў,
чысцеў азон,
Стала болей кіслароду.

Мы ж —
Не ўсе да іх з дабром:
Высякаем іх
і нішчым;
Стала ў птушак
Пад крылом
Болей лядаў,
папялішчаў.

Хто ж пасадзіць
новы лес
Ці хаця б
адну лясіну?
Цяжка дыхае прагрэс
Нам у спіну,
лесу ў спіну...

Рыба на калёсах

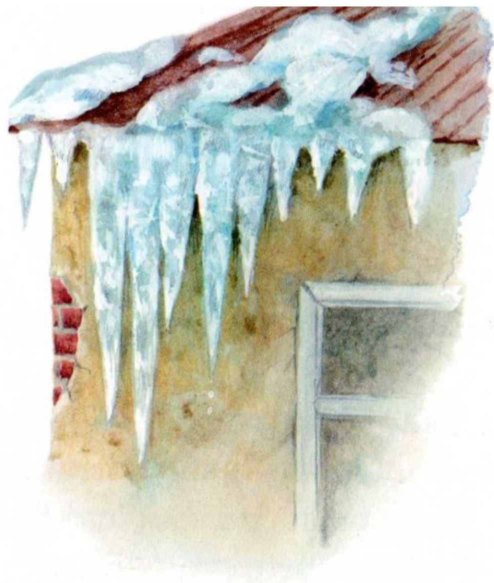
На двары дзятвы — што воса
Смех паўсюль разносіцца:
— Едзе рыба на калёсах!
— Рыба ў госці просіцца!

«Што за рыба? Скуль такая?»
Кожны думае, гадае...

Крок зрабіў наперад Кім:
— Назва гэтай рыбе — Кіт.

Закрычалі дзеці хорам:
— Кіт! Ура-а!..
— Ён бачыў мора!
— Ён краін пабачыў шмат!
— Не вяртайся, Кіт, назад!

...Усміхнуўся дзед Варлам:
— Вось дык падарунак вам!

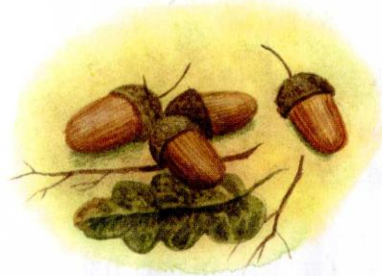
Пякучыя ледзяшы

Смачныя,
Што ні кажы,
Пад страхою
Ледзяшы.
Так і просяцца
У рот
Акурат
Пад Новы год.
Толькі лепш іх
Не смакчы —
Могуць
Горла апячы.

Валерка і талеркі

Неслухмяныя талеркі
З рук пападалі ў Валеркі:
Ён памыць хацеў іх, ды
Толькі шмат займеў бяды,
Бо талеркі — вось канфуз! –
Разляцеліся ўсе ў друз.
Купіш клею хоць балею —
Іх цяпер ніяк не склеіш.
Чэша лоб ён:
— Каб жа знаў,
Дык падушку б падаслаў...

Парасяты

На падворку каля хаты
Дуб страсае жалуды.

Крочаць дружна парасяты
Разам з мамаю туды.

Я таксама крочу прама
Ўслед за іх шчаслівай мамай:
Назбіраю ім, харошым,
Жалудоў паўнюткі кошык.

Малюнкі ў ахвоту

У малога Міхаська
Ёсць заўжды занятак:
То малюе ён звярка,
То жука, то хату...

Сёння — ён намаляваў
Россып кветак, зелень траў
І вялікага мядзведзя,
Што
На матацыкле едзе.

Дзядзька Слон

Хто не бачыў
З вас Слана?
Як гара
Ў яго спіна.
Ён даўжэзны
Мае нос,
Трубіць ім,
Як паравоз.
Гэтым носам
Бервяно
Падымае не адно.
А захоча —
Дык і дрэва
Выкарчуе,
Калі трэба.
Нават глыбу
Без турбот
Пераверне ім
Набок.
Вось такі ён,
Дзядзька Слон.
Ці не праўда,
Дужы ён?!

Дзіўны дзед

Снег іскрыцца! За акном —
Ходзіць Дзед белабароды,
Заглядае ў кожны дом,
Шле вітанні:
«З Новым годам!»
Гэта добры Дзед Мороз —
Запрашайце госця ў хату:
Ён здалёку вам прынёс
Цацак-за́бавак багата.
А яшчэ прынёс здалёк
Ён прысмакаў самых розных,
Бо багаты кашалёк
Мае гэты Дзед марозны.
Не скупы пад Новы год
Дзед для вас на пачастункі.
Дык прымайце ж ад яго —
Казачныя падарункі.

Геша

Навучыўся папугай
Вымаўляць
«Здароў!», «Бывай!».

Ды
Калі што гаварыць —
Добра не засвоіў.
І ягоныя сябры
Вечна
Ў неспакоі.

Толькі зойдзе
Ў дом Міхай —
Папугай крычыць:
— Бывай!

А за дзверы
Зробіць крок —
Папугай услед:
— Здароў!

І Хвядосік,
Брат Міхая,
Што рабіць з ім —
Не згадае.

Нават
Брат старэйшы Вова
З Гешам
Не вядзе размову.

Думу думаюць браты,
Цеплячы
Надзею:
Папугай ён —
Малады,
Мо паразумнее?

Але ўпарты
Папугай
На «Здароў!»
Крычыць «Бывай!»,
На «Бывай!»
Крычыць «Здароў!»,
Вечна дражнячы
Сяброў.

Ды аднойчы,
Па вясне,
Ледзь сышоў
З ваколіц снег,
Бацька ім
Прывёз другога
Папугая маладога.

І малодшы папугай
Хуценька засвоіў,
Дзе «Здароў!»,
А дзе — «Бывай!»
Гаварыць
З настроем.
Седзячы
Ля радыё,
Хлопчыкаў
Ён радуе,
Бо за дыктарам
Аж фразу
Можа
Паўтарыць адразу.

Можа
Песню праспяваць.
Можа
Казку расказаць.

Сорам Гешу ахапіў:
«Што ж гэта такое,
Каб малодшы
Ўсіх смяшыў,
Быў для ўсіх
Героем?»

Крыльцамі
Ён замахаў,
«Калыханку»
Праспяваў.
І,
Заплюшчваючы вочы,
Прашаптаў ім:
— Добрай ночы!

А назаўтра
Раненька
Пракрычаў старанненька:
— Добрай раніцы,
Сябры!
Я ўжо ўмею
Гаварыць!
І заўсёды
Буду знаць,
Як патрэбна
Вас вітаць.

Малінаўка

Хораша малінаўцы
У густым малінніку.

У лясных цянётах
Ёй не адзінотна.

Там, у хісткіх шатах,
Дрэмлюць птушаняты.

А пад шапкай дрэў
Ветрыку павеў.

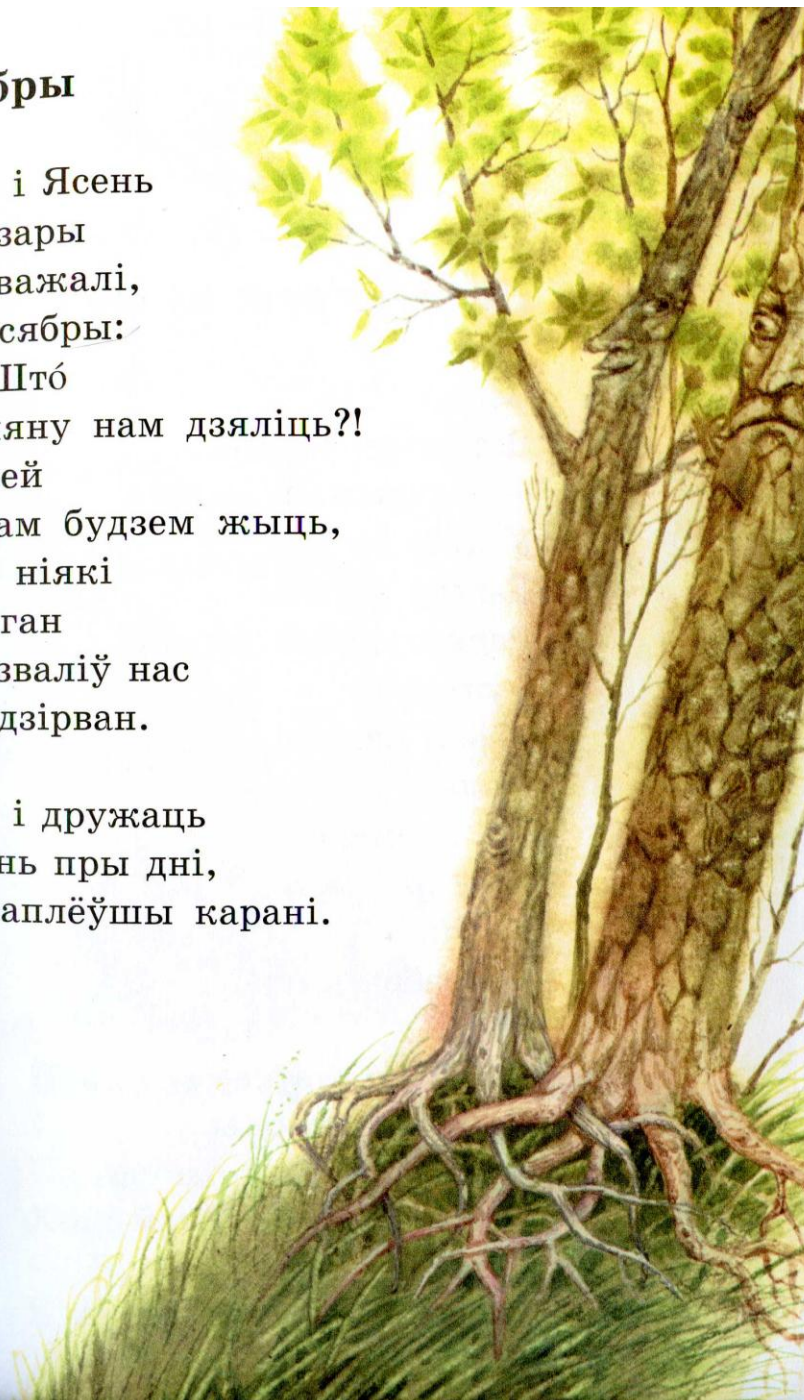
Вось чаму залівіста
Спеў вядзе малінаўка.

І званчэюць песні
На прасторах вясніх.

Сябры

Дуб і Ясень
На зары
Разважалі,
Як сябры:
— Штó
Паляну нам дзяліць?!
Лепей
Разам будзем жыць,
Каб ніякі
Ураган
Не зваліў нас
На дзірван.

Так і дружаць
Дзень пры дні,
Пераплёўшы карані.

Паслухмяны вучань

Вецер
Ветрыку сказаў:
— Падрастай, малеча.
У цябе —
Багата спраў,
Раскатурхвай плечы.
Рупнасці
Тваёй надзел —
Цэлыя абшары.
Ты павінен
Кожны дзень
Гнаць
Па небе хмары,
Вусы
Варушыць аўсам,
Лашчыць кроны
Дрэвам.
І над кожнай вёскай
Сам
Кіраваць залевай.

А пакуль —
Прыспешвай крок
Да змарнелых градак:
Кожны ўзрадуй
Агурок.
І капусту
Ўзрадуй.

Адказаў
Малеча так:
— Не хвалюйся,
Тата.
І падаўся
Праз тартак —
Да вясковых хатаў.

Шчодрая крынічка

Не маўчыць ані крынічка,
Хоць зусім і невялічка:
— Буль-буль-буль...
Буль-буль-буль...

Ты куды ідзеш?
Адкуль?
Набяры вадзічкі
Ты з мяне,
Крынічкі.
Зачарпні карцом,
Станеш малайцом.

Мішка і кніжка

Касалапы Мішка
Зачытаўся кніжкай.
Ды не можа зразумець —
Розняцца чым
«МЕДЗЬ» і «МЕЦЬ»,
«ЛЕС» і «ЛЕЗ»,
«КАЎБОЙ» — «КАНВОЙ»...
Проста
Гора Мішку.
Хай загляне
Ў слоўнік свой
Мішка-каратышка.

Няўважлівы вожык

Вожык выехаў з варот,
Едзе па балоце.
Ды забыў пра паварот
Ён на павароце.

І, згубіўшы біты след,
Ў багну праваліўся,
Утапіў веласіпед,
Сам ледзь не ўтапіўся.

Кран

Акурат
За нашай школай
Высачэзны
Ўзняўся кран.
Кран — як бусел.
Кран — як волат.
Кран —
Ён проста велікан.

Ты прыглядзься —
І прыкмеціш:
Ён умее
Працаваць,
Падпарадкаваны мэце —
Новы дом
Пабудаваць.

Шыю ўправа,
Шыю ўлева
Ён пакручвае,
Шчырун.

Не спужне яго
Залева.
Не спужне яго
Пярун.

Кожны скажа
Вам рабочы,
Кожны скажа
Будаўнік,
Што адранку
І да ночы
Ён —
Нястомны працаўнік.

Мае вопыт
Ён багаты —
Шмат будоўляў
За спіной.
А таму й настрой
Прыўзняты,
Вельмі радасны
Настрой.

Падымае
Над планетай
Ён
Шматтонную пліту

І штодня
Расце пры гэтым.
Ён расце —
І я расту.

Падрасту
(А ў гэта веру!) —
Стану я
Кранаўшчыком.
Мне адкрые
Шчодра дзверы
Кожны
Ўзведзены мной
Дом.

Бегемот без ботаў

Бегемот — шырокі рот —
Трапіў у балота.
І падумаў бегемот:

«Вось бы зараз боты!
Не мясіў тады б я гразь
Босымі нагамі,
Па куп'і скакаў, бы князь,
Прыткімі скачкамі».
Зажурыўся бегемот
З думкаю пра боты.
І пакрочыў бегемот
Прэч хутчэй з балота.

Дзіўнае дзіва

— Дзіва дзіўнае
Убачыў
Сёння я,
Калі рыбачыў:
Плыў па рэчцы
Параход,
А на ім
Сядзеў народ.

Хто б падумаць мог,
Што там
Важнічаў
Гіпапатам.
Насарог
Тапырыў рог.
Леў трос грывай,
Не падвох.
Кракадзіл
У акулярах
Пазяхаў,
Пра нешта марыў.
Мылі палубу
Бабры,
Іх малодшыя сябры.
Журавы і пеліканы
Гутарку
Вялі старанна.
А мілейшы
Дзядзька Слон
Слухаў свой
Магнітафон.
Вер, дзядуля,
Ці не вер —
Я ў здзіўленні
Шчэ й цяпер,

Бо,
Калі і зарыбачу,
Гэткі цуд
Ці больш убачу?!

Ды дзядуля
Ўслед сказаў:
— Не рыбачыў ты,
А спаў!

Тэлеантэны

Яны нацэлены ў вышыні,
Каб праслухоўваць
Шар зямны.
Над імі —
Толькі крык гусіны
Ды журавоў лятуць кліны.

Хмурынаў
Шэрыя валокны
Ім шлюць паклоны
Дзень пры дні.

Я рад,
Што вечарамі ў вокнах
Гараць
Блакітныя агні!..

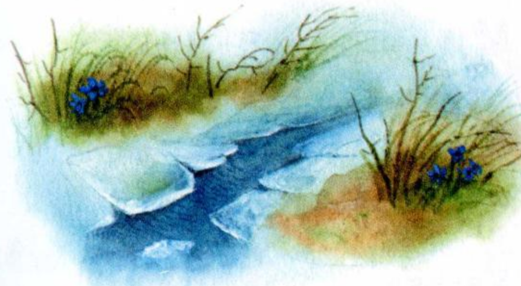

Ляснымі сцежкамі

Я раніцай туманнаю
Прыспешу нацянькі
Туды,
Дзе спяць крамяныя
Духмень-баравічкі,
Дзе дрэмле падбярозавік,
Чакае махавік,
Дзе ціша
Звоніць росамі
І лашчыць ветрык слых.
Напоўню кошык пахамі
Дароў зямных, лясных.
І падружуся з птахамі
Радзімай стараны.

Родная мова

Знаёмае мне
Тваё кожнае слова,
Бо ты — беларуская,
Родная мова,
Заўсёды жывая,
Заўсёды мне блізкая.
Табе
Б'ю чалом я
Паклоны нізкія.

Шкляны ручаёк

Юркі
Ручаёк шкляны
Нарадзіўся
Ў час вясны.
Ён
З вялікай асалодай
Мкнецца ўдаль

Пад шкельцам лёду,
Бо
Трымае напрасткі
Шлях
Да цётухны Ракі.

Мурашынае метро

Мурашоў нямала
Цуд-метро капала.

Увіхаліся ў бары
Ўсю вясну і лета:
Палюбілі ўсе звяры
Мурашоў за гэта.

А ў метро тым —
Сто хадоў,
Станцый, пераходаў,
Сотні новых паяздоў,
Тысячы народу.

Мурашыны той народ
Вельмі ўжо руплівы,
Любіць
Ездзіць на метро —
Адтаго й шчаслівы.

Рады й мы за мурашоў,
За метро-мурашнік.
Паказаць яго гатоў
Нават дашкалятнік.

Клён

Ты мяне заўсёды сустракаеш,
Калі я вяртаюся дамоў,
І прыветна галавой ківаеш —
Абяцаеш, што сустрэнеш зноў.

Кожны раз, калі настрой губляю,
Я іду пагутарыць з табой.
Клён, чаму са мной не размаўляеш,
А ківаеш толькі галавой?

Да цябе не раз яшчэ вярнуся,
Каб пабыць з табою зноў і зноў.
Я табе заўсёды пакланюся
І пагавару з табой — без слоў.

Беларуская зіма

Беларуская зіма —
Гэта цуд, паверце.
Прыгажэй нідзе няма
Аж на цэлым свеце.
Дрэвы — ў снежным серабры.
Хаты — ў шапках белых.
Лес — кашлаты і стары —
Быццам амярцвелы.
А як пройдуцца вятры
Па зямных прасторах —
Ты убачыш на двары
Мірыяды зорак.

Вока будуць чараваць
Светлячкі-сняжынкі.
Будуць лыжнікаў склікаць
Горкі і сцяжынкі.

Салаўіная жалейка

Вось дык дзіўная жалейка
Заспявала ў гушчары:
Непаседа салавейка
Выцінае на зары.

Будзіць ён прастор вясновы,
Будзіць ён лясны народ.
Што за песенная мова!
Што за звон крыштальны нот!

Вер: сапраўдную жалейку
Купіць сёлета мне дзед.
Хай спявае салавейка
Ў нашай хаце кожны дзень.

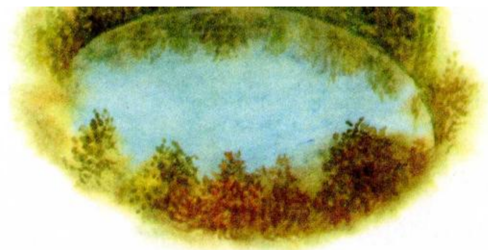

І радасць, і любоў

Люблю я
Велічнае ўбранне
Лясоў
Завейнаю зімой,
Калі сняжынак
Белы рой
З галінак дрэў
Ляціць са ззяннем.

Люблю,
Калі скрыпіць палоззе,
Напорыста
Імчыцца конь,
А снег гарыць,
Нібы агонь,
На пасярэбранай дарозе...

Люблю
Прысады роднай вёскі,
Дзе
Кожны-кожны раз са мной
Вячэрняй,
Мройнаю парой
Гавораць стройныя бярозкі.

Лясное возера

Будзеш ты
Заўжды са мною,
Возера
Маё лясное.
Ці ў дарозе я,
Ці дома —
Ты ў душы маёй,
Вядома,
Бо, канечне ж,
Не ўяўляю
Без цябе
Зямнога раю.
Ды і як яго
Ўявіць,
Калі рыбку
Не злавіць?..
Юшку
Не прыгатаваць?..
Сябра
Не пачаставаць?..

Не перадыхнуць
З дарогі,
Прытаміўшы ўдосталь
Ногі?..

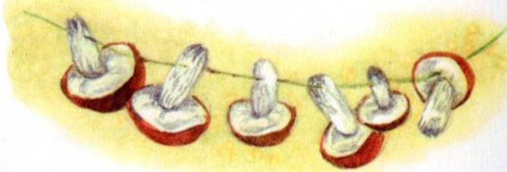
Карта роднай Беларусі

Разглядаем
Мы з Марусяй
Карту
Роднай Беларусі.
Колькі сёл тут,
Гарадоў!
Колькі рэчак
І лясоў!
Вадаёмаў жа,
Азёраў
Быццам тых
На небе зорак.
Што й казаць:
Багаты край
І прыгожы —
Чым не рай?

Гонар за брата

Служыць у войску мой брат,
Абараняе Айчыну.
Ён — Беларусі салдат,
Мужны, сапраўдны мужчына.

На фотаздымку ў яго
Лычкі-нашыўкі сяржанта.
Прыйдзе дадому праз год —
Стану яго ад'ютантам.

Жывы клубок

Скок ды скок,
Скок ды скок —
Скача па траве клубок.
Вось ускочыў на сасну.
Дай жа зблізку я зірну!..
Толькі я падбег бліжэй,
Не адводзячы вачэй,
Той вышэй на дрэва — скок...
Скочвайся назад, клубок!

Я дастаў цукерку
І паклаў пад елку.
Што за цуд?!
У міг адзіны —
Ён ужо каля яліны.
Міг яшчэ —
І ўраз клубок
Стаў вавёркай, далібог.

Святлафор

Што такое
Святлафор —
Кожны ведае
Шафёр.
Рух у горадзе —
Не рух,
Калі святлафор
Патух.
Без яго,
Як ні круці,
Ні праехаць,
Ні прайсці.
Бачна ўсім
Яшчэ здалёку,
Як міргне
Зялёным вокам.
Так дае
На рух ён згоду
Для машын
І пешаходаў.

Жоўтае святло —
«Увага!»,
На яго спяшацца
Блага.
На чырвонае ж
Святло
Рухацца —
Сабе назло.
Ведайце:
Без святлафора
Ў горадзе —
Ну проста гора!

Вярблюд

Толькі глянуў
На вярблюда —
Здаўся ён
Такім няўклюдам!
Але ж хлеб
Узяў з рукі.
Зараз з ім мы —
Дружбакі.

Лятучая шапка

Не касмічная талерка
Пралятае
Па двары,
Шапку
Хлопчыка Валеркі
Па двары
Нясуць вятры
Да вядра
З вадой і мылам:
Хай адмыецца ад пылу!

Сумарная дзесятка

Сёння няёмка Ігнатку,
Ён атрымаў не дзесятку:
Пяцёрку —
За тое, што кепска чытаў,
Пяцёрку —
За тое, што дрэнна пісаў...
Маме ж тлумачыць Ігнатка:
— Склаўшы іх — будзе дзесятка.

Урок з вітамінкаю

Нават
На апошні ўрок
Сіл я ўдосталь
Прыбярог,
Бо
Прыняў на перапынку
Аскарбінку-вітамінку.

Гэта вам
Не нейкі «Шок» —
Пройдзе з поспехам
Урок!

Спевакі

Пры гаўканні
Сабачка Лорд
Браў некалькі
Заўсёды нот.

Ён, гаўкаючы,
Падвываў,
Нібыта
Песеньку спяваў.
Хаваліся
Ў кусты каты,
Давалі кошкі
Лататы,
Калі
Ягоны барытон
Гучаў,
Нібыта саксафон.
І толькі
Хлопчык Кастусёк
Яму падцягваў
Незнарок.
І слаўным
Іхні быў дуэт,
Пакуль індык
Не праў кларнет,
Бо ад кларнета
Індыка
Ну хоць ты вушы
Затыкай!
— Індык!

Нам болей не пярэч,
Прэч падалей ад нас ты,
Прэч! —
Загад быў
Кастуська такі...
І зноў спявалі
Спевакі.

І тады
Хацелася самому
Узляцець мне
Буслам трапяткім
Над буслiным тым
Аэрадромам,
Дзе клубiцца
Белай пáры дым.

Паглядзець,
Як дыхаюць прасторы
Кроплямi
Спацелае зямлi,
І пачуць унiзе
Гул матораў,
Што напоўнiў
З краю ў край палi.

А буслы,
Нiбыта самалёты,
Зноў кружылi
Ў небе за сялом,
Беручы пасадку
На балота,—
На буслiны iх
Аэрадром.

Варажба вераб'я

Загадкi,
скорагаворкi

Хто мы?

Загадка-разгадка

Сасновыя,
Шкляныя,
Дубовыя,
Стальныя —
Без нас не ўявіш
Дома,
І дачы,
І кватэры:
Мы розныя, вядома,
Але ж усе мы...
(Дзверы).

Варажба вераб'я

Скорагаворка

Верабей на вярбе
Варажыў сам сабе.
Ды не чула вярба
Варажбу вераб'я.

Рагаты барадач

Верш-загадка

Не пужайцеся,
Сябры,
Гэтага чарцякі —
Ён палохае
Ў двары
Толькі плаксаў-бякаў.

Хто ўцякае
Стрымгалоў
Ад ягоных рожак,
Ён тапырыць
Іх гатоў,
Як іголкі вожык.

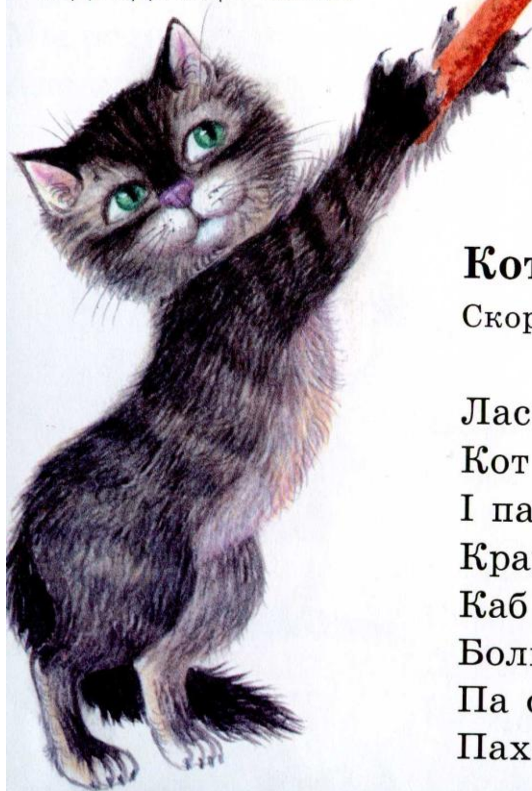
Пракрычыць услед ім:
«Ме-е-е!»,
Тупне капытамі,
Бо заўжды
Сабе наўме
З віламі-рагамі.

Калі ж смела
Глянеш ты на яго,

Зацята
Сам
Дае ён лататы
У кусты за хатай.

З ім, гарэзлівым,
Дружу
І з яго братамі.
Хто ж такі ён —
Не скажу.
Адгадайце самі.

Кот і кілбасы

Скорагаворка

Ласы
Кот быў на кілбасы
І памалу
Краў прыпасы.
Каб не краў ён
Больш прыпасаў —
Па спіне
Паходзіць пасак.

Цуда-аловак

Загадка-разгадка

У майго алоўка
Зверху ёсць галоўка,
Лоўкая такая,
Спрытна ўсё сцірае.

Напішу не так я слова —
Памагчы яна гатова.
Нават цэлы сказ ці фразу
Сцерці здолее адразу.

Вам скажу я па сакрэту,
Што за цуд аловак гэты:
Працірае ён да дзіркі,
Бо галоўка тая...
(Сцірка).

Вадалаз і лаз

Скорагаворка

Вадалаз
Нырнуў у лаз,
Што адкрыў
Яму баркас.

А за лазам,
Пад баркасам,
Рыбы —
Цэлыя прыпасы.

Сава-недарэка

Скорагаворка

На сасне
Сядзіць сава,
Памнажае
ДВА на ДВА.
Галава
Ў савы баліць,
Што рахунак —
ДВА НУЛІ.

Работа ў ахвоту

Скорагаворка

У настойлівага Славы
Справы — злева,
Справы — справа,
Справы
Ходзяць па пятах,
Славу ў справах —
Любата.

Ён без справаў бы не змог —
Размарыўся б, занямог.

Міла і мыла

Скорагаворка

Гаварыла Міла міла,
Што пра мыла — не забыла.
Ды свайго сабачку Мілу
Мыла Міла ўсё ж без мыла.

Снежань, студзень, люты

Загадка-разгадка

Толькі
Лістапад міне,
Ў чырвань апрануты,
Як прыходзяць
Да мяне
Снежань,
Студзень,
Люты —

Верныя мае браты,
Што
Нясуць завеі,
Ды мяне
Не бойся ты,
Беласнежкі-феі:
Шлях на вуліцу
Трымай —
Там чакаю я...
(Зіма).

Няпрадва

Скорагаворка

Я ад брата
Ўведаў праўду
Пра раку з былін —
Няпрадву,
Дзе пабілі
Ўсіх дазвання
Лютых ворагаў
Славяне.

Ліза і ліса

Скорагаворка

Ліза ўбачыла лісу,
Рыжахвостую красу
Да лісы
Сяброўак з класа
Ліза прывяла
І Ўласа.

Дзіцячы дом

Няхітрая скорагаворка
для дзяцей і для дарослых

Маня любіць манну —
Не ману.
Ваня любіць ванну —
Не вайну.
Каця любіць Котку —
Кацяня.
Дзеці, хоць сіроткі,—
Як радня.

«Магнітнае» прыцягненне

Скорагаворка

Тома
Ведала, вядома,
Што ад яблыкаў —
Аскома.
Ды да яблык
Яблынь світа
Тому цягне
Як магнітам.

Гарбуз і канфуз

Скорагаворка

Гарбуз Гурку
Падаў руку —
І ўлёгся ля Гурка
Ў цяньку.
Але адбыўся
Тут канфуз:
Збаяўся холаду
Гарбуз.

Якасная праполка

Скорагаворка

Поля ў полі
Бульбу поле,
Зелле носячы ў прыполе.
Колькі б, дождж\ык,
Ты ні ліў —
Не ўзрастуць там
Хвошч, палын...

Піліп і піла

Скорагаворка

Выхвалялася Піла:
— Многа соку
З дрэў піла.
Ды Пілу
Асек Піліп:
— Языком больш
Не мялі!

Сарока і сыр

Скорагаворка

Сыр сароцы красці — сорам.
У яе — сябровак сорак.
Сорак дзетак у сарок.
Сыр не красці — іх зарок.
І сарока-белабока
Там, дзе сыр,
Ступае бокам.

Крот і гарод

Скорагаворка

Крот
Ля самых ля варот
Ранкам
Рые агарод.
А ў гародзе
Рос турнэпс...
Там крата спалохаў
Рэкс.

Лань і лось

Скорагаворка

Там, дзе Лань,—
Ласункаў лес.
Любіць лань іх,
Любіць лось.
Лось
Праз рэчку Лань,
Паляну
Ходзіць
Гасцяваць да лані.

Летні поўдзень

Скорагаворка

Там, дзе верас
Запалаў,
Водар ходзіць
Між палян,
Бо й рамонкі,
І чабор
Свой прынеслі
Пах у бор.

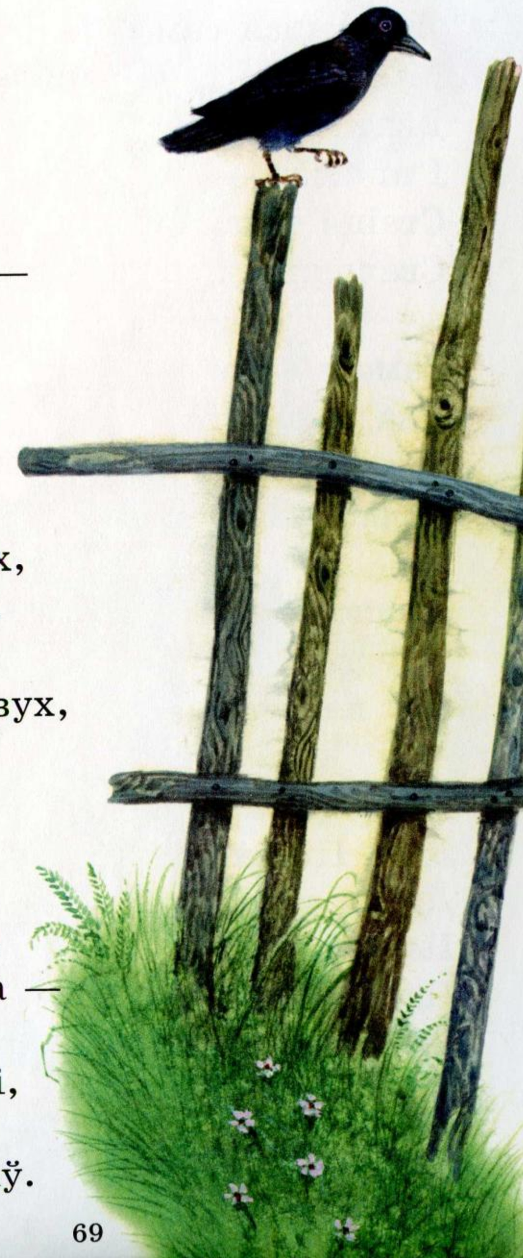
Дзед Цімох

Верш-загадка

Стаіць на градцы
Дзед Цімох
(Так мы яго
Празвалі).
У барадзе ягонай —
Мох,
І ў спёку
Носіць шалік.

На ім —
Чырвоны капялюх,
Накінута ватоўка.
Адзін
Спраўляецца за двух,
Нясе ён службу
Лоўка.

Махне
Пратэзам ён рукі
Направа ці налева —
І вішань
Не клююць шпакі,
Зайцы
Не нішчаць дрэваў.

На мох
Ягонай барады
Жагнешся сам
Міжволі.
Дзед ні туды
І ні сюды —
Стаіць сабе,
Сваволіць.

Замест вачэй —
Два казыркі,
Нос —
Морква замяняе.
Ён
Апалоць нам
Агуркі
Ані не замінае.

— Здарова,— кажам,—
Дзед Цімох!
Ды ён маўчыць,
Не чуе.
На градцы гэтай,
Далібог,
Ён днюе
І начуе.

Хто ж
Гэты дзіўны
Дзед Цімох?
Ты здагадацца, ўрэшце,
Змог?

Каго баяцца дрэвы?

Загадка-разгадка

«Жых» ды «жах»,
«Жых» ды «жах»...
Зубы маю —
Проста жах.
Зубы тыя —
Не ўстаўныя,
Зубы моцныя, стальныя.

Я бываю механічнай.
І бываю электрычнай.
І працую я
З ахвотай,
Бо люблю
Сваю работу:
Вечна маю
Я патрэбу
Угрызацца прагна ў дрэва.

Падказала — што магла.
А завуць мяне...
(Піла).

Як мядзведзь стаў пчаляром

Казка

У зялёным у бары,
У глухой гушчэчы,
Дзе здаўна
Жылі звяры,
Жыў мядзведзь старэчы.

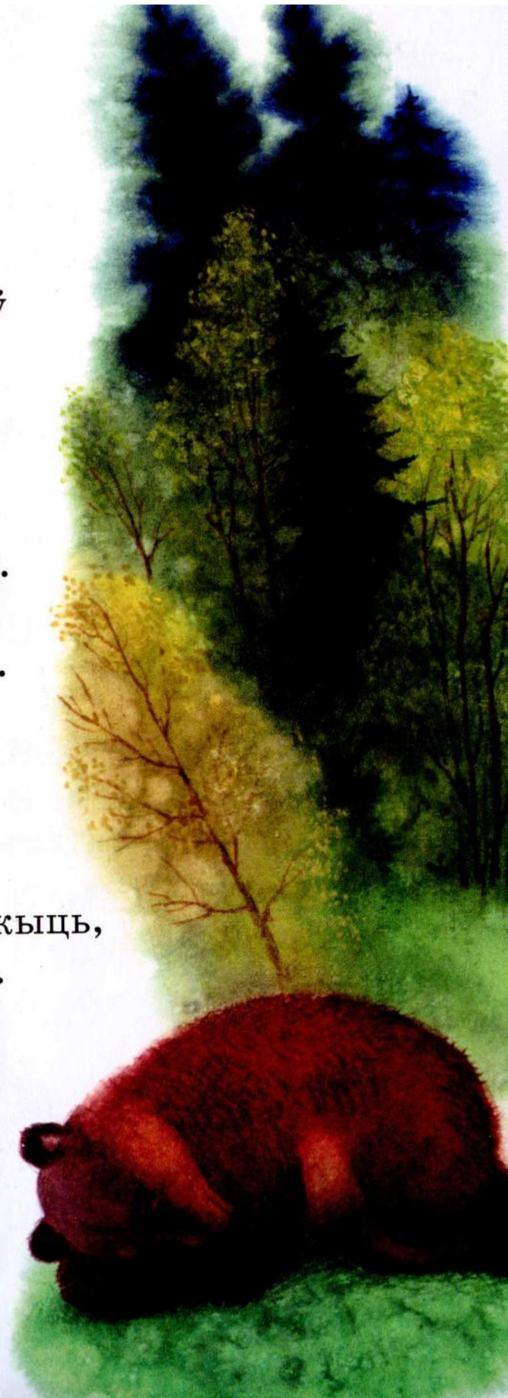
Жыў сабе,
Харомы меў
У цянётах лесу —
Піў
Птушыны звонкі спеў,
Піў
Ён слодыч лета.

Ды аднойчы
Застагнаў,
Хвора
Згорбіў плечы —
І
Упаў на коўдру траў
Грузна, недарэчы.

Ён адчуў:
Пражыў свой век
Пад нябёсаў танцам.
І ні звер, ні чалавек
Не памогуць старцу.

І ці варта
Да́лей жыць,
Калі сілаў рэшта
На зямлі сырой ляжыць,
Як пустое рэшата?..

...Чуе крокі.
Што за здзек:
Перад ім ласіха?
Не.
Схіліўся чалавек —
І гаворыць ціха:

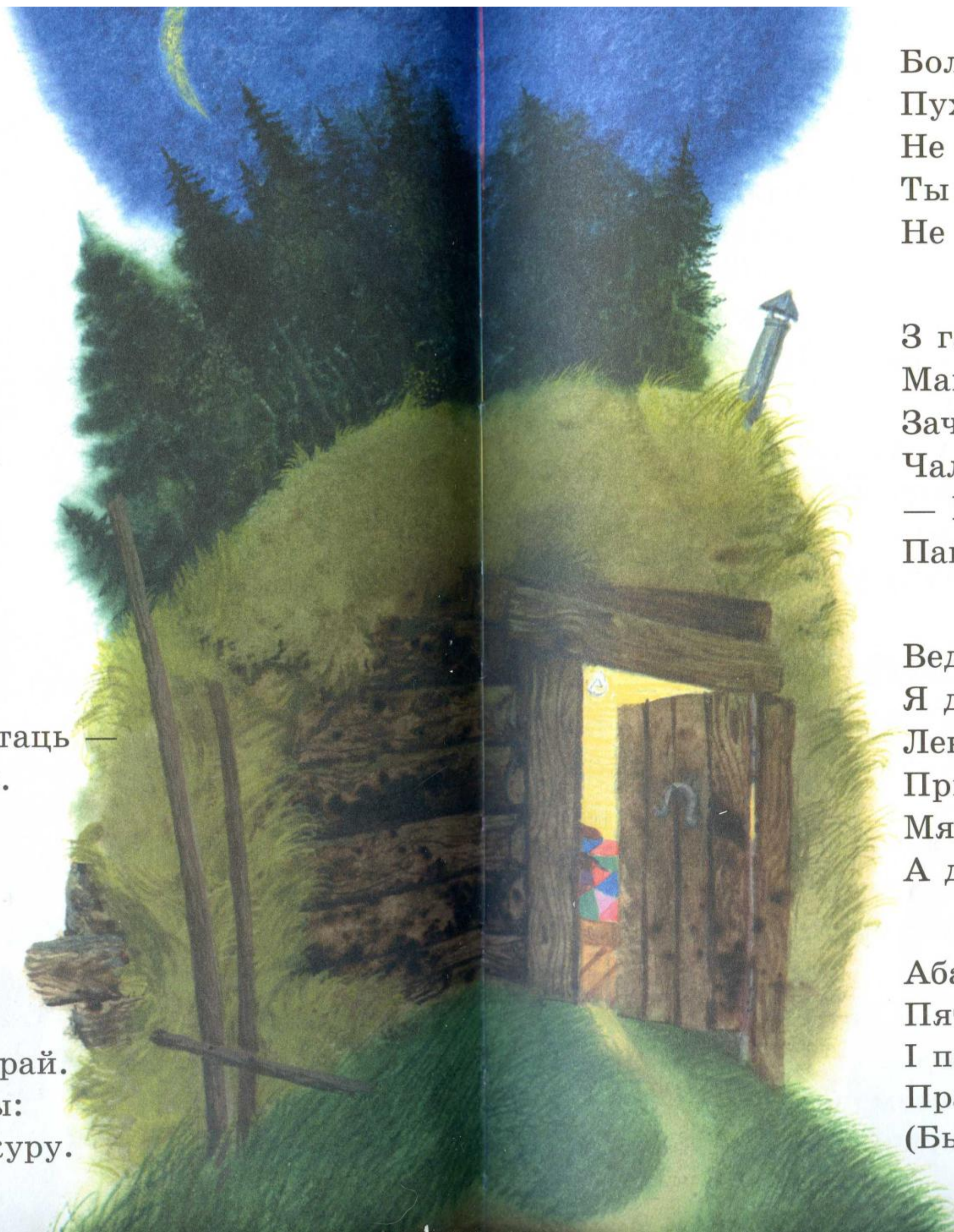

— Рана
Злёг ты паміраць,
Здаравяк-вярзіла.
Захварэў?
Дык праганяць
Хворыч
Трэба сілай...

— Як жа
Хціўку пратурыць,
Падкажы, дабрача?
У мяне ўжо
Кроў гарыць...—
Ледзь мядзведзь
Не плача.—

Мне ні легчы і ні ўстаць —
Так паўсюль балюча.
Час прыйшоў мой
Паміраць —
Гіну немінуча.

Не ўратуюць
Ні сябры,
Ні бальзам з мікстурай.
Ты вяртайся на зары:
Згіну — здымеш шкуру.

Больш
Пухнаты мне кажух
Не патрэбны будзе.
Ты насі яго за двух —
Не асудзяць людзі.

З гэтай споведдзю
Махнач
Зачыніў бярлогу.
Чалавек жа ўслед:
— Не плач,
Пацярпі, нябога!

Ведаю
Я для цябе
Лекі, касалапы:
Прынясу
Мядку табе,
А для лапаў — лапці.

Абагрэешся ў цяпле,
Пяткі паказычаш...—
І пайшоў шпарчэй
Праз лес
(Быў ён сам ляснічы

Доўга йшоў ён а ці не
Цёмнаю гушчэчай,
Ды
Ў радзімай старане
Напаткаў ён вечар.

Лыка
Ён надраў з лазы,
Лапці
Сплёў мядзведзю
І пазычыў
Ад казы
Малачка ў суседзяў.

Прыхапіў яшчэ
Мядку —
І ў дарогу спешна,
Бо
Мядзведзю-бедаку,
Хвораму,—
Няўцешна.

У душы яго
Пажар
Полымем палае.
Ад гарачкі —

Сам, як жар,
У агні згарае.

Без мядку і малачка
І без лапцяў з лыка
Не пражыць
Яму й дзянька —
Зойдзецца ад крыку...

Падганяе сам сябе
Думкамі ляснічы,
А трывога
Ў скроні б'е,
Сэрца
Крокі лічыць.

Бо ўжо ногі адхадзіў,
Хоць спачыць садзіся,
І адольвае сумніў:
«Ці не заблудзіўся?»

Расахаты бор сцяной.
Уваччу цямнее.
Колькі ж вёрстаў
За спіной?
І чаму
Не днее?

Святлафор савіных воч...
Вось яна, сцяжына!
— Прэч з дарогі,
Цемра-ноч,
Цемра-дамавіна! —

Праганяе ён жуду,
Сам сябе бадзёрыць.
Ды над ім,
Як на бяду,
Неба тушыць зоры...

Ветах
Хмаркай твар прыкрыў...
Вецце
Гнецца гнутка...
— Пачакай,
Мядзведзь стары,
Я ўжо хутка, хутка...

Абміне
Цябе бяда,
Смерць
Не знойдзе броду:
Малачко ёсць...
Ёсць вада...
Ёсць напітак з мёду...

Паратунак
Для цябе —
Ён, напой мядовы,
Ад усіх
Хвароб і бед
Ратаваць гатовы.

...Стала днець.
Сцяжын крыжы,
Святлафор савіны —
Вывелі
З усіх сцяжын
На адну сцяжыну,

Дзе пад шатамі
Здаўна
Туліцца
Бярлога.
Вось і дзверы...
І сцяна...
І мядзведзь-нябога...

Нерухомы...
Ледзь жывы...
Але з ноздраў — па́ра...

Ля мядзведжай галавы
Сеў ляснічы:
— Зараз...

Лапці — лапцямі...
Найперш
Тут патрэбны лекі...
Без агменю ж
Мы цяпер —
Поўныя калекі...

Раскладзем цяпельца — і
Стане мёд дарэчы...
І тады
Да схочу пі —
Будзь здароў, старэча!..

...Ён вядзьмарыў
Многа дзён,
Ноччу
Воч не зводзіў...

Стаў мядзведзь,
Як маладзён,
Проста цуд, дый годзе!..

Днямі —
З ранку да цямна! —
Карчаваў ён ляды.
І,
Дзе з дуплямі сасна,
Вуллі пчолам ладзіў.

Аж па два
Насіў вуллі
Запар на паляну,
Каб раі там
Аж гулі
На абжытых лядах.

Засяваў духмень-чабор,
Кветкі-меданосы.
І ніколі
Ў росны бор
Не хадзіў ён босы.

З цэлай пасекай
Цяпер,
Кажуць,
У гуморы.
І пчаліна-божы дар —
Раздае ён хворым.

Носіць лапці ў халады,
Каб
Не прастудзіцца!
І не ведае бяды
Прыткі шаляніца.

Для людзей ён —
Дабрадзей.
І з ляснічым дружыць.
І частуе
Ўсіх дзяцей
Аж
Да зімняй сцюжы.

Вось і ўся для вас, сябры,
Казачка-прыгода.
Той ніколі не стары,
Хто сябруе з мёдам.

Змест

Дзіўнае дзіва
Вершы

Варажба вераб'я

Загадкі, скорагаворкі

Як мядзведзь стаў пчаляром

Казка

Жук К.

Ж85 Бегемот без ботаў: Вершы. Загадкі. Скорагаворкі. Казка: Для дашк. узросту/Кастусь Жук; Маст. В. В. Дударэнка.— Мн.: Маст. літ., 2004.— 87 с. іл.

ISBN 985-02-0690-Х.

Лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, Кастусь Жук вядомы як аўтар шматлікіх кніг для дарослых, а таксама кніжкі для дзяцей «Шпак купіў магнітафон». Новы зборнік паэта зацікавіць маленькага чытача незвычайнымі сюжэтамі, навізной адкрыцця свету.

УДК 821.161.3-93
ББК 84(4Беи)-5

Літаратурна-мастацкае выданне

ЖУК Канстанцін Якаўлевіч

БЕГЕМОТ БЕЗ БОТАЎ

Вершы
Загадкі
Скорагаворкі
Казка

Рэдактар *У. М. Мазго*
Мастацкае афармленне *Т. Дз. Царовай*
Мастацкі рэдактар *Л. М. Рудакоўская*
Тэхнічны рэдактар *В. І. Барута*
Стылістычны рэдактар *М. Ч. Пермякова*

Падпісана да друку 08.04.04. Фармат 70×100¹/₁₆. Папера афсетная № 1.
Гарнітура Школьная. Афсетны друк. Умоўн. друк. арк. 7,15. Улік.-выд. арк. 4,96.
Тыраж 2000 экз. Заказ 209.

Выдавецкае рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства «Мастацкая літаратура»
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Ліцэнзія № 02330/0056778 ад 17.02.2004. 220600, Мінск, праспект Машэрава, 11.

Рэспубліканскае унітарнае прыдпрыемства «Мінская фабрыка каляровага друку».
220024, Мінск, вул. Каржанеўскага, 20.